

La desaparició dels mots genuïns

per David Casellas

REIG, Eugeni S.

Valencià en perill d'extinció

Edició Eugeni S. Reig, 1999

Tant a València com al Principat, la llengua viva s'està empobrint d'una manera alarmant; la llengua catalana usada pel jove està perdent una quantitat molt gran de termes tradicionals i genuïns. Així, doncs, sabem que avui una gran part dels catalans ja no coneixen mots que eren ben habituals entre nosaltres (*guarir, guaitar, bescanviar, aram, argenter...*), i malauradament se'ns vol fer creure que això és en favor d'una llengua moderna. Però quan deixem d'usar aquests mots, sens dubte estem perdent alguns trets d'identitat, allò que caracteritzava els qui els feïem servir. Així, malauradament, l'empobriment del lèxic també representa un empobriment del nivell cultural del país. A la major part de les terres de parla catalana, a més, aquest empobriment representa una supeditació a una altra llengua i a una altra cultura, ja que les mancances que passa a tenir la nostra llengua se supleixen amb mots i expressions presos de la llengua castellana.

Per això és tan important l'aparició del llibre *Valencià en perill d'extinció*, que re-

cull 835 paraules i locucions que, segons l'autor, estan desapareixent i que són pròpies d'Alcoi o d'altres indrets propers. El llibre, organitzat en forma de diccionari, conté nombrosos exemples i sinònims del valencià, de la llengua estàndard i del castellà. Cal remarcar que Valencià té mots propis només d'aquesta zona, fruit de les influències àrabs, aragoneses i castellanes, molt més fortes en aquestes terres de parla catalana que a la resta del país.

Entre els mots i expressions que s'hi recullen en citem alguns com a exemple: *això són altres calces* (on el català estàndard diria *això són figues d'un altre paner*); *pagar a toca-toni* (pagar al comptat), *de rapafuig* (a corre-cuita), *grogús* (pàlid). Algunes paraules recollides reflecteixen les influències àrabs, amb la presència de l'article àrab *al*: *algeps* (guix), *almàssera* (trull); altres són dialectalismes ja molt coneguts: *llavar* (rentar), *faena* (feina), *torcar* (eixugar); en canvi, n'hi ha que són simples variants fonètiques de mots ja admesos en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Insti-

tut d'Estudis Catalans: *apalissar* (apallissar), *anar en l'erta* (anar alerta).

Cal aclarir que totes les definicions les ha redactades l'autor del llibre de bell nou. En molts casos (*samarroca, a arrapa-peus, a culastrons, ganzolada, a tiri i baldiri, garguller, a violi, angimbori, barbatxo, bela, callòs, bergerol, macam, bifoï, posar els ossos de punta, anar en cama crua, miques, motroco, jassinada, mangalotxa, cúgol, fer-se el tòfol, ferribusterri, titoràpia, quartates*, etc.) perquè no les recull cap diccionari. En els altres casos, o bé perquè l'autor hi ha aportat alguna accepció que no era inclosa als diccionaris (com en el cas de *catxotxes, moniato* o *ginjol*), o bé, simplement, perquè he preferit redactar-ho a la meua manera i no copiar allò que ja estava fet.

És curiós, però, que quan l'autor parla d'alguns mots que s'estan perdent hi hagi coincidència amb el mateix fenomen a la resta de les terres de parla catalana. Jo encara recordo que quan anava a casa de la meua àvia sortia a l'*eixida* a prendre la fresca. Per tant, si teníem l'*eixida* no és difícil d'entendre que abans havíem fet servir també el verb *eixir*, com podem comprovar en obres de Santiago Rusiñol, on empra de forma gairebé única *eixir*. Així, doncs, el mot *eixir* que ens sembla propi del valencià també era propi del català del Principat. O també ens adonem que un mot propi de la llengua estàndard com *balafiar* és usat amb normalitat en algunes contrades del País Valencià. Per això el llibre *Valencià en perill d'extinció* té importància no solament per als valencians; a través dels mots valencians els catalans del Principat també podem conèixer mots que abans usàvem habitualment. Tant de bo que aquest llibre sigui un incentiu per tal que molts catalans segueixin l'exemple d'Eugeni S. Reig i es preocupin de recollir i difondre el parlar genuï de la comarca on viuen. ♦

